СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 223. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 24-го вересня 1940. No. 223. Jersey City, N. J., Tuesday, September 24, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВИЛКІ ЗАДОВОЛЕНИЙ ЗО СВОЄЇ ПОЇЗДКИ

ПОРТЛЕНД (Орегон). — Вендел Вилкі, републиканський президентський кандидат, довершив дотепер половину своєї політичної поїздки, виголошуючи в 11 стейтах свої політичні промови. Ці стейти в більшости були демократичними і на них Вилкі звернув свою особливу вагу. Судячи по тих щирих привітаннях, які влаштовували йому місцеві люди, Вилкі думає, що тепер ці стейти підуть за Републиканською Партією. До тих стейтів належать такі: Індіяна, Іліной, Айова, Мізурі, Канзас, Оклагома, Ню Мексико, Арізона, Каліфорнія і Орегон.

ГРУПА ПИСЬМЕННИКІВ ПІДДЕРЖУЄ РУЗВЕЛТА.

ГАЙД ПАРК. — Пані Рузвелт влаштувала пікнік для групи письменників, які в надходячих виборах будуть піддержувати Рузвелта. Серед них знаходились: Една Фербер, Алис Милер, Гендрик вен Лун, Елмер Райс, Гарвей Ален, Рекс Ставт та відома фільмова зірка, яка також займається писанням книжок, Катерина Гепберн. Деякі з тих письменників виголосять у короткому часі через радіо промови, піддержуючі кандидатуру Рузвелта.

ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ В АМЕРИЦІ ДУЖЕ МАЛЕНЬКИЙ.

ВАШИНГТОН. — Цензусове бюро в Вашингтоні подало до відома перші статистичні числа, добуті з переведеного минулої весни спису населення. Виходить, що за останніх десять літ цілий приріст населення Злучених Держав Америки виносить всего 8,634,835 осіб. Це найменший приріст в історії Америки, від коли почали робити переписи. Ціле американське населення нині виносить 131,409,881.

АРХИЕПИСКОП ЗАКЛИКАЄ ДО ЗБРОЄННЯ.

БОСТОН. — На конвенції Американського Легіону, нюйорський архиепископ Спелман виголосив промову і в ній сказав, що Америка мусить добре збройтись, коли бажає жити в спокою. Бо, щоб жити в спокою, треба бути сильним. Деякі европейські народи також сильно бажали миру, але, не маючи належної сили, були втягнені в вир війни. Архиепископ говорив, що навіть у нього розвіялись всякі надії, що мир на світі можна вдержати на таких творах, як Версайський мир. Розвіялись також надії всяких філянтропів і гуманітаристів, які думали, що мир на світі можна вдержати на науці, відорваній від релігії. Також пропали надії і тих людей, що думали, що комунізм опертий на світовім братерстві, остаточно принесе мир для світу. Цю останню надію розвіяли советські скорострілі в Фінляндії. Світ мусить тепер шукати інших надій. А цею надією може бути лиш демократія оперта на релігії.

УРУГВАЙ СУДИТИМЕ НАЦІВ.

ПОНТЕВІДЕО. — Одна із найменших держав полудневої Америки Уругвай, розпочала великий процес проти своїх місцевих нацистичних провідників, яких вона арештувала за спробу повалення існуючого суспільного ладу та за зраду держави. Як заповідають знавці із цього процесу виразно вийде, що нацистичні провідники на приказ Берліну підготовляли підбиття Уругваю, а далі інших країв полудневої Америки.

ПОКЛИК ПІКЛУНОК ДО АРМІЇ.

ВАШИНГТОН. — Американська армія покличе нових 4,000 піклунок Червоного Хреста. Резерви Американського Червоного Хреста виносять 17,000 піклунок першого ступня.

ВІДГУК ЗБРОЄННЯ ПО КАЛЕДЖАХ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Нелсон Мід, президент Сити Каледжу, виголосив до студентів з нагоди відкриття нового шкільного року, промову, в якій сказав, що завданням американської суспільности, зокрема вищих шкіл, як джерел умового життя краю, є надати демократії нових животворних сил і навіяти її новим, захоплюючим змістом. Замало ставитись негативно до фашизму, та ненавидіти націзму й комунізму, говорив він. Треба ще знати про додатній зміст демократії. Д-р Мід далі говорив, що американські каледжі повинні взяти також належну участь у фізичній і моральній підготові краю до збройних змагань із можливим зверхнім ворогом.

ПЕРЕДБАЧАЄ ЕКОНОМІЧНИЙ ЗАКОЛОТ В ЕВРОПІ.

ПРИНСТОН (Ню Джерзі). — Президент університету в Принстон, Гаролд Додс, відкриваючи шкільний рік цього університету, сказав, що по закінченні війни в Европі настане великий економічний хаос, який відібється зле також на Америці. Він казав, що ці економічні потрясення в Америці матимуть сталий характер, коли в Европі переможе гітлеризм. А він дуже правдоподібно таки переможе, коли Америка не піде Англії на поміч, казав Додс.

СХОПЛЕННЯ І ПОВОРОТ ОДНОЇ ДИТИНИ

В місточку Гилсборо, Кал., невідомі справники схопили трилітнього хлопця одної аристократичної родини, графів де Трістанів. Схоплювачі повідомили батька листом, що дитину повернуть цілу, коли дістануть окуп сто тисяч долярів. Водночас схоплювачі перестерігали, щоб у цю справу не вмішувати поліції, бо тоді щойно грозитиме хлопцеві небезпека. Також вони впевняли, що вони, себто схоплювачі, є інтелегентні люди і не дадуть себе легко обманути.

Родичі зо страху рішились заплатити окуп і навіть почали робити кроки, щоб знайти лучність із схоплювачами. Але це їм не вдалось. По пару днях, одначе, людям вдалось зловити схоплювача. Ним є 40-літний німецький емігрант, що прибув пару літ тому з Німеччини, Вільгельм Міленбройх. Його схопили в лісі ловці оленів, коли він втікав у вкраденім авті, підпаливши передтим своє власне серед лісу. Хлопець був разом з ним. Він був у повнім здоровлю. Хлопця без проволоки звернено врадуваним родичам, а схоплювача віддано поліції. Покищо не стверджено, чи схоплення він довершив сам, чи разом зо спільниками.

ЖЕРТВИ ЛЕТУНСТВА

В околицях Джексонвил, Фла., внаслідок невідомих причин військовий літак з цілої сили рунув у болотнистий ґрунт та зарився в нім майже цілковито. Пільот і люди, що знаходились у літаку, згинули на місці. Довкола місця нещастя можна було подибати куски людського черепа. Правдоподібно, що в літаку їхав разом зо своїми двома товаришами бриґадієр генерал В. Ганікат. Рятунковий відділ почав відгребувати літака. Щойно тоді можна буде точно ствердити хто згинув.

НІМЕЦЬКА СУБМАРИНА ЗАТОПИЛА БРИТІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ З ДІТЬМИ

Діти, що їх вивозять з Англії до Канади і Злучених Держав, впали жертвою варварської війни. Британський воєнний комунікат подає, що німецька субмарина затопила минулого вівтірка британський корабель, що плив до Канади і мав 406 осіб, з яких виратувано тільки 113 осіб. Між тими, що загинули підчас удару торпеди, або від филь, було 83 дітей. Англійська преса подає, що це були діти самих бідних родичів. Між пропавшими є по двоє дітей з одного дому, що означає, що можливо деякі родичі втратили всі свої діти. Цензор не дозволяв подати відомість про ту катастрофу скорше, бо хотіли передше зібрати всі точні інформації щодо пропавших та відшукати родичів, щоб їх про це повідомити, бо інакше булаб ще більша паніка. А відшукати не було так легко, бо коли іде про бідних людей, то їх нераз тяжко знайти. Як їм знищать місце їхнього побуту, вони блукають і нераз минає досить часу, заки знайдуть якесь пристановище. Далі кажуть, що жертви були значні, бо море було неспокійне й тяжко було рятувати. Це перший раз затонули діти, бо коли в серпні сторпедовано корабель „Волендем", то всі діти зістали виратувані.

МАБУТЬ НЕ БУДЕ НІМЕЦЬКОЇ ІНВАЗІЇ

В Англії зачинає перемагати думка, що німці таки не будуть висилати свою армію, щоб здобувати британський острів. Як видно з преси, то британці тим розчаровані. Вони, як кажуть, вже добре приготовили себе на такий напад і певні, що знищилиб на своїй землі німців цілковито. Та не зважаючи на те, британські летуни далі, день за днем, бомбардують французькі й бельгійські пристані, звідки надіються такого нападу.

ТРЕТІЙ ТИЖДЕНЬ БОМБАРДУВАННЯ ЛОНДОНУ

Бомбардування британської столиці тягнеться уже третій тиждень. Ніч за ніччю зявляються німецькі бомбовози і систематично бомбардують. Вправді сила того бомбардування тепер не така велика як була в попередніх днях, одначе шкода є. Найгірше терпить населення від постійного гуку вибухаючих бомб.

ЕСПАНІЯ ПІДЕ ДО ВІЙНИ

МАДРИД. — З тону еспанських газет можна вичитати, що Еспанія стоїть твердо при боці „осі", та що вона скоро приступить до війни, щоб таким чином здобути нові території. Далі натякається ни те, що до цеї війни приступить ще й Португалія, яка також дістане дещо в Африці, очевидно, як Німеччина виграє війну.

В ОБОРОНІ ФРАНЦУЗЬКИХ ЛЕТУНІВ

ВІШІ. — Новий французький уряд, виправдуючи армію, подає тепер спис геройських вчинків французьких летунів, щоб доказати, що вони сповнили свій обовязок.

ЛОНДОН ПОБОЄВИЩЕМ. — Відома лондонська вулиця, Оксфорд Стріт, по рейді німецьких летунів на Лондон.

НІМЕЦЬКО-ІТАЛІЙСЬКА „ОФЕНЗИВА ДЛЯ ЗАМИРЕННЯ"

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Що врадили в Римі підчас конференції німецького міністра заграничних справ Рібентропа з Мусолінієм? Того наразі ніхто не знає в чужих краях і про те не подає нічого позитивного італійська й німецька преса. Але американський кореспондент твердить на підставі одержаних ним інформацій, що „вісь" зачне велику офензиву на Єгипет, а потім знову проголосить бажання закінчити війну. Кореспондент каже, що німці вже пізнали, що британці це завзяті люди, що пристрасно люблять свій край і переконані, що завжди станеться якесь „чудо", що їх спасе. Ота віра додає їм ще більшої сили до боротьби.

СОВЕТИ ДАЮТЬ НІМЦЯМ НАФТУ.

ВАРНА (Болгарія). — С. Золцбергер, кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс", доносить, що переконався що советська нафта постійно іде до Німеччини. А коли Совети не доставляють її у відповідній скількости то це вина недоладного транспорту через море. Та німці тепер працюють над тим, щоб це поправити.

ПРОТИ СССР.

БУКАРЕШТ. — Румунія далі переконана, що Совети мають зглядом неї ще якісь дальші заміри. Тим вони толкують собі ті перешкоди, які ставлять Совети в Одесі румунській місії, що має довести до советсько-румунського замирення і вирівнання тих непорозумінь, що повстали через прилучення Буковини і Бесарабії до СССР. Усе те має бути причиною поїздки румунського диктатора до Берліна, де він хоче запевнити Румунії німецьку допомогу в евентуальним конфлікті з Советами.

А ДЕ РОСІЯ?

РИМ. — Так питають ті, що кажуть, що в скорому часі прийде до конференції таких держав: Греції, Югославії, Болгарії, Німеччини і Італії. Очевидно іде тут про заспокоєння дальших болгарських претенсій, що відносяться до Греції й Югославії. А також і про устійнення відносин на Балкані. Значить, що іде про дуже важні справи, що живо обходять і Совети. Але так має бути, що Росії до полагоди тих справ не запрошують.

СССР, АНГЛІЯ І ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ.

ЛОНДОН. — „Таймс" з неділі подає, що відбудуться переговори в справі морської бази в Сінгапурі. В нарадах мають взяти участь Злучені Держави, Англія й Австралія, а далі також Совети та Китай.

ЯПОНІЯ, НІМЕЧЧИНА И ІТАЛІЯ.

ІСТАНБУЛ. — В турецьких ґазетах пишеться, що іде до дуже близького зближення між Італією і Японією, а також Японією і Німеччиною. Має це бути між іншим наслідком охолодження „осі" до Советів.

ЯПОНЦІ В ІНДО-КИТАЮ.

ҐАНОЙ. — Японські війська вже ввійшли до французького Індо-Китаю. Не зважаючи на те, що це сталося наслідком умови з французьким урядом у Віші, прийшло на границі до воєнних сутичок між японськими і французькими частинами. Японці виправдають це „загорілцями-екстремістами", себто тими, що хотілиб відразу забрати Індо-Китай під повну японську владу. Умова дає Японії три летунські бази і право держати для їхньої охорони армію з 6,000 вояків.

ТУРЕЧЧИНА, НІМЕЧЧИНА І СОВЕТИ.

ІСТАНБУЛ. — Не приходить до німецько-турецького торговельного договору, бо німці не доставляють льокомотив і матеріялів, потрібних до будови мостів. Взагалі відносини з Німеччиною погіршуються, а зате видно зближення Туреччини до Советів.

В ЄГИПТІ НЕ ВИЗНАЮТЬ ВІЙНИ.

КАЇРО. — Між єгипетськими політиками нема згоди щодо того, чи виповідати війну Італії. Загал є того переконання, що це, що діється в пустині, Єгипту не обходить. І тому нема нахилу виповідати Італії війну вже тепер.

ВЗИВАЮТЬ ПОСЛА З МОСКВИ.

МОСКВА. — Ідуть важні наради в Берліні, бо нагло визвано німецького посла з Москви на конференцію з Гітлером.

ВІДГРОЖУЄТЬСЯ „ЕКОНОМІЧНОЮ ВІЙНОЮ".

БЕРЛІН. — Колиб німці не заняли Англії, то, згідно з тим, що пише орган маршала Ґерінґа, вони возьмуться за „економічну війну з демократіями". В ту війну будуть теж втягнені й Злучені Держави.

ПРОТИ МАДЯРСЬКИХ ЗВІРСТВ.

БУКАРЕШТ. — Вся румунська преса переповнена звідомленнями про мадярські звірства, яких вони мають допускатись на румунах в тій території, що її тепер забрали від Румунії.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

„ГІТЛЄРІВСЬКА УКРАЇНА"

Так тепер часто пише кацапська, московська й большевицька преса про ту частину українських земель, що опинилась під німецькою окупацією. Іде тут, як знаємо, головно про Лемківщину і Холмщину. Вороги української самостійности хочуть тим підкреслити, що на тих землях „німці будують Україну". І покликуються на „доказ" цього на той просвітньо-економічний рух, що тепер ведений на тих землях тими українськими діячами що вивтікали зо Советів.

Кацапсько-большевицька преса лютує, що на тих Богом і людьми забутих землях, відживає українське слово в школі й церкві, що там повстають читальні, кооперативи і т. п. Невдоволена тим теж і шовіністична польська преса, боже це перший раз доходить у ті місця український інтелігент-просвітянин і своєю працею спинює той асиміляційний рух, який ішов повною парою за польської влади.

З тих причин усі вони нападають на тих, що передають вісти про відродження українського життя на згаданих землях. Закидають їм, що вони тим „служать Гітлерові". Тому, що й ми час від часу поміщуємо дещо з тих відомостей, відповімо на ті закиди ще й тим разом ось таке:

Так завжди бувало, що як тільки на якійсь українській землі була яканебудь, хочби, і найменша можливість розвою українського життя, то те життя негайно відроджувалось і скорим темпом зростало. Так було навіть за царату в Росії, так було в Австрії. І так було й з Карпатською Україною по першій світовій війні. Так було навіть з тою частиною українського народу, що зпід гнету в Европі дісталась до Америки. Тому це зовсім природне, коли тепер оживає життя на Лемківщині й Холмщині. А природне тому, що німецька влада не має там, принаймні наразі, інтересу в тому, щоб нищити в українських селах українські читальні чи кооперативи, що їх будують і вдержують самі українці, чи забороняти українцям молитись Богові в тих українських церквах, що були століттями власністю українського народу, а які передше насильно загарбала польська влада. Згадуючи за ту українську працю, добре здаємо собі справу з того, що кожного дня може це положення змінитись, та що навіть і той новий український труд може бути здушений. Пишемо про нього в такий самий спосіб, як писали про ті читальні, свята, походи, зїзди і т. п. що, відбувались в „Польській Україні". Ми радо писалиб про те саме й з „Московської України", якби могли якимсь способом такі відомости діставати. Бо для нас те, що українське життя живе навіть під окупантським гнетом, є доказом великої живучости українського народу, а нічим іншим. Для нас не існує ніяка „гітлерівська Україна", як не існувала й не існує „сталінівська Україна". Зате існує українська земля з тим українським народом, що вживає усіх своїх сил на те, щоб пропали з тої землі всі диктатури, і щоби була там вільна, незалежна й народоправна Україна, своя, а нічия інша.

З ВІСТЕЙ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ З ФРАНЦІЇ

Відомий фільмовий режисер, **п. Евген Деслав**, що тепер перебуває в Ніцці, над т. зв. французькою Рівєрою, пише в листі до „Свободи" таке:

Маючи надію, що отсей лист дійде до Вас, подаю декілька новин про українське життя на півдні Франції. Тут в Ніцці українська кольонія нараховує 14 осіб і 5 дітей. В поблизьких Каннах є до 15 українців. Повернулись з Чужинецького Легіону як здемобілізовані панове Кість і Костенко і перебувають тимчасово в Ніцці. Син артиста-маляра Мако лежить поранений. Доходить до нас чутка, що в Марсилії помер у лікарні композитор Пономаренко. Звязку з Парижем ще не маємо. З останнього листа п. Рудичева знаємо, що Українська Бібліотека і всі українські архіви, що були в Парижі, заховались цілими. Всі українці, що перебували в Монтаржі й Шалеті вийшли зо завірюхи теж цілими. Українці в Ніцці є цілком без праці. Свою останню фільму „Жовта сорочка" закінчив ще з початком цього року, а потім використав вільний час на українську літературну працю. Дві мої праці — **„Кінематографічний Париж"** і **„Европа очима українця"** є вже готові до друку. Та видати їх тут тепер цілковито неможливо. Тому хотів би ввійти в зносини з якимись видавцями в Америці. Коли подаватимете ті відомости, так подайте і мою адресу: **Eugene Deslaw, 6bis avenue Durante, Nice.**

Прошу Вас передати через „Свободу" привіт від нашої української кольонії всім американським українцям. І згадайте, що колиб знайшлися там такі добрі люди, що хотілиб нам допомогти, так хай допоможуть українським дітям, надсилаючи їм консерви („кени" — Ред.), за які всі ми будемо надзвичайно вдячні. Щиро Вас вітаємо, а як буде тільки можливо, то будемо писати частіше.

ПОЧАТОК ШКІЛЬНОГО РОКУ НА ЛЕМКІВЩИНІ.

Лемківщина, та і взагалі наші землі на захід від Сяну й Буга від довших віків були під страшенним польським гнетом. Поляки цілими століттями денаціоналізували та тероризували. Та твердий українець на Лемківщині й Холмщині якось в глибині своєї душі відчував, що все це згодом зміниться, що треба тільки ждати, терпіти та триматися свого. Усюди тут живе від віків український нарід, усюди тут гомонить українська мова та чарівна українська пісня. Правда, що століттє польське панування наробило дуже, дуже багато шкоди. Ось що пише учитель з с. Новосілки до шкільного інспекторату в Сяноці:

„...при цьому треба підкреслити, що попередня польська школа і під оглядом навчання і виховання стояла нижче від всякої критики. Ученики IV. кляси не мали найменшого поняття про множення та ділення. Маємо враження, що діти протягом 7 шкільних літ вчилися тільки польської мови та й то недбало. З граматики ученики найстарших річників не мали найосновніших відомостей. З науки природи, ґеоґрафії та історії ніколи нічого в польській школі не вчили..." — Учитель з с. Полянки між іншим пише до інспекторату таке: — „Школа в селі новостворена. Дотепер не було тут ні школи, ні церкви, ні читальні, ні кооперативи ні взагалі якої громадської установи. Учителеві прийшлося працювати в умовинах, що були в Галичині хіба десь перед 50-ми раками. Коли 10. січня ц. р. прийшов учитель, половина села була проти школи, не було ані приміщення, ані одної лавки, ані таблиці, ані помешкання для вчителя. Проте, протягом 10 днів вдалося підшукати приміщення для школи, зробити 8 лавок та стягнути дітей на вчення. Опісля успіхи дітей, концерти, вечірні курси, заложення кооперативи — зробили перелом. Загальне наставлення до школи змінилося на дуже прихильне..." Кажуть, що наші українці з Лемківщини дуже консервативні, вперті, скриті в собі та недовірливі. Це правда. Але ми тільки тепер освідомлюємо собі, що тільки завдяки цим прикметам не вдалося полякам на цих наших західніх окраїнах їхне денаціоналізаторське діло. Наш українець з Лемківщини не довіряв всяким чужим зайдам і вірив, що прийдуть кращі часи. Вірив тоді, коли багато вже говорило, що нам на захід від Сяну й Буга „встоятись не буде сили". Завдяки цій консервативності й впертості лемка-українця, ми таки й тут встоялись й діждались навіть початку першого справжнього українського шкільного року на Лемківщині й на Холмщині.

Організація нашого шкільництва на цих теренах почалась ще минулої осени, але правдивого початку українського шкільного року тут ще ніколи не було. Наше учительство вложило в перших місяцях по розвалі Польщі дуже й дуже багато праці для народньої справи. В інспектораті переховується сила звітів та звідомлень. Ось тут уривки з деяких з них:

Учитель з с. Дудинці між іншим пише: — „Вже по кількох тижнях приходили діти щораз чистіші та гарніше вдягнені. А під весну просто миле враження робили білі личка у скромних, але старанно вдержуваних одягах... В тому напрямі помогли й наради з батьками, промови до зібраних старших громадян з нагоди річних свят, вистав, концертів тощо. В цей спосіб ішло „перевиховання молоді й старшого громадянства..." Бачимо, що учитель на селі мусить бути не тільки вчителем, але й лікарем, дорадником, писарем і т. д. В деяких селах прийшлось учителям поборювати впрост неймовірні труднощі. Ось уривок з листа до шкільного інспекторату від учителя з с. Волосате: — „Внаслідок того, що в селі була польська школа, більша частина дітей неграмотна. Учительству було дуже важко організувати школу, бо селяни були за те, щоб учителів взагалі вигнати з села, бо діти будуть тоді, замість марнувати час в школі, допомогати на господарстві. Надійшла зима. Дітвора без взуття. Треба було ходити з хати до хати, контролювати, хто дійсно не має взуття. Старші селяни робили труднощі, але сама дітвора взялася за вчення дуже гарно... З початком січня зорганізовано курс для неграмотних, до якого зголосилися 108 селян. Потім вдалося заложити драматичний гурток, влаштовано свято з приводу роковин боїв за Карпатську Україну, влаштовано багато рефератів на культурно-освітні теми тощо..." З цих листів бачимо, що труднощі були великі. Не було шкільних будинків, не було підручників. Все треба розпочинати з самого початку. І треба було робити швидко, бо село не повинно було залишатися без школи і вчителя. Учительство порозїжджалося по селах минулої осени, не маючи й сотика в кишені, і, здебільша без ґрунтовного знання місцевих обставин, але з охотою до праці. Було багато таких, що з Сянока мусіли їхати на місце свого призначення 3—4 дні. Приїхав учитель на село, а тут нема ні школи, ні помешкання. Де вчити й де мешкати? Всі знаємо, яка була сувора зима цього року! Більша частина українських сіл прихильно прийняла свого вчителя. Але місцями було гірше, а іноді й дуже зле. До того прийшло переселення й агітація по селах, наслідком якої було, що місцями учитель чи учителька не могли дістати ні молока, ні хліба, ні навіть бульби. А тут ще й без платні в горах, без змоги скомунікуватись із світом... Та віра в себе і в народ перемогла. Переселення скінчилося, деякі навіть повернулися, і помалу змучені села заспокоїлися. Населення побачило, що український вчитель чи вчителька працює тільки для свого народу, і почало інакше дивитися й ставитися до нього. Дуже приємно перечитати наприклад такого листа, писаного селянами з с. Великополе до існпекторату в Сяноці: „Великий біль і сум повстав в серцях матерей і дітей, коли передучара довідалися ми, що наша учителька, така улюблена не тільки батьками, але ще більше шкільною дітворою, була перенесена в гори. До року 1939 школа ненавиділа дітей, а діти ненавиділи школу. Коли в листопаді 1939 р. прийшли нові вчителі, здивовані дивились ми, що діти зараз полюбили школу і протягом кількох місяців навчились більше, ніж за 5 літ. Коли ми побачили на сцені, в часі шкільних свят і театральних вистав, наших дітей, не могли вийти з дива, що можуть зробити рідна, українська учителька й учитель, що їх діти люблять, а батьки цінять і поважають. Не диво, що діти плакали, довідавшись, про перенесення учительки. Не робіть дітям кривду, лишіть їм учительку, до якої дитяче серце любовю розгорілось за її працю, за її посвяту, за її дар здобувати дитячі душі і за її здібність навчання. Ми всі батьки молимо Вас, лишіть учительку, яку діти люблять, а ми шануємо й цінимо..."

Повіт Сянік матиме від нового шкільного року 166 учителів, 85 шкіл і 9,308 школоповинних дітей. Повіт Балигород 133 учителів, 91 школу і 9,636 дітей, а повіт Березів 24 учителів, 10 шкіл і 1,208 дітей. Разом на Сяніччині 323 учителів, 186 шкіл і 20,152 школоповинних дітей. Відомостей зо західньої частини Лемківщини, що належить до іншого шкільного інспекторату, ще не маємо. ...Звільнених нефахових учителів понад 40, але більша частина з них вже має заняття. Прибуло більше фахових учителів з корінної Польщі та зо сходу, і треба було їм дати шкільні посади. Що до перенесення учителів, то інспектор Венгринович запевняє, що їх переводиться тільки в інтересах школи та дітвори. Багато учителів при цьому й потерпить, але так вже мусить бути, бо того вимагає загальний інтерес. — (За Юр. Тарковичем в „Кр. Вістях" з 26. серпня).

КУДИ ПІДУТЬ НІМЕЧЧИНА Й ІТАЛІЯ?

Тоталітарні держави осі Берлін — Рим починають снувати нові комбінації на европейському чи світовому терені. Остаточна година німецького наїзду на Англію таки не прийшла, хоч безнастанні німецькі рейди на Лондон вказувалиб, що ніби вона надходить. Як здається, Німеччина й Італія, — шукатимуть тепер інших шляхів, щоб зломати англійський опір.

До нової гри вони втягають вже Еспанію, яка від самого початку війни сиділа досить тихо, вигоюючи рани з своєї останньої горожанської війни. Тепер поїздка шурина ген. Франка, Рамона Серано Сунєра до Німеччини, заповідає щось нового. Тому і поїздка Рібентропа, німецького міністра заграничних справ, до Риму, набирає особливої ваги. Іде цілком певно про нові важні політичні посунення.

Італія та Німеччина хочуть притягнути Еспанію до війни коштом Ґібралтару, а може навіть і французького Марока. Про цю справу напевно говорено в Берліні між Сунєром та Гітлером, а докінчиться її в Римі.

Деякі американські, ніби добре поінформовані кола, здогадуються, що ці поїздки віщують наглий зворот в політиці Німеччини та Італії щодо Советського Союзу. А саме, мають вони змінити анти-комінтернський пакт. Такі поголоски кружляють отверто в Берліні між чужинецькими кореспондентами, а підтверджував би це ще й такий факт, що відомий анти-семітський лідер в Німеччині, Штрайхер, нагло перший раз за 13 місяців, помістив щось неприхильне большевикам.

Німці, говориться в тих здогадах мають вже цілу дунайську кітловину у своїх руках. Тому не бояться вже дальшої московської експанзії на Балкані. Дальше, німецько-советський пакт ніби вже вислужив своє, тому більше не потрібний.

Усе те ніщо інше, а тільки здогади. Сам простий розум каже Німеччині таки не зривати з Росією, хочби так довго, як довго вона по самі вуха заангажована війною з Англією. Інші здогадуються, що Рим і Берлін нараджуються тепер над офензивою через англійські посілости в Малій Азії та Африці. А це знову втягає в обсяг їх інтересів Югославію і Грецію.

Ще другі міркують, що Німеччина має цілий ряд „малих проблем", які хоче вирішити разом з Італією та Еспанією. До них належить, наприклад, неспокій у французьких кольоніях, бо деякі з них отверто бунтуються проти уряду Петена та піддержують французький комітет ген. де Голя в Англії. Мабуть в тій цілі, як німці так і італійці згромадили в цілі штаби кольоніяльних експертів.

Не бракує також міркувань, що по невдачних дотеперішніх спробах наїзду на Англію (німці мали здемобілізувати вже велике число кораблів, що готові були наїхати на Англію), Німеччина приготовляється до другої зими, тому старається за всяку ціну зломити англійську бльокаду. Не зважаючи на запевнювання німецьких лідерів про економічну вистарчальність Німеччини, знавці твердять, що справи зле стоять і в Німеччині, бо Европа мала погані жнива. А що англійська бльокада не перепускає ні одного сотнара збіжжя з західньої півкулі, то німці таки добре загрожені. Щодо советських постачань, то ніхто не знає, чи вони взагалі існують.

Усі ті проблеми морочать голови Гітлера та Мусолінія. У їх успішних війнах з меншими народами, вони не стрічали такого опору, який поставила їм тепер Англія. З тим вони змушені тепер числитись. Ось і тому нові наради, про які мова, напевно означатимуть якусь нову політичну і воєнну акцію.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ I.

(40)

XI.

Далі їхали спочатку понад річкою й десь у полудневій годині знов напоїли коней в Саксагані, але після цього ватаг круто повернув на схід, і козаки знов пірнули з кіньми в буйні бурянисті простори безмежного степу.

Чого не довелося Павлові побачити досі з того, що розповідав Крига, — це т. зв. зимовника, що в нім, зморені запорожським життям, старші січовики в мирній господарській праці знаходили благородний, тихий відпочинок. Розпитатися в братчиків просто, молодик не важився, тому вдався до хитрощів.

— Дивно, — казав зовсім байдужо й ні до кого, власне, не звертаючись, — скільки їдемо й ніразу не напали на хутір або хоч на зимовник...

— Бо нема їх тут ніде, — пояснив сусід, а далі коротко й уривчасто, ніби говорив сам для самого себе, зясував, чому саме нема. Цеж Чорний Шлях тут проходить... Татарва часто вештається... Харцизства чинить... Особливо, коли наші десь на морі в поході... або в Молдавії з турками бються... Недавно під королем були аж у Московщині... москалів били, а татарва тут наших жакувала... Та й без того безперестанку сливе тут нишпорять... Буває, й більшими загонами, а частіше малими... Іноді по кілька чоловік навіть... Коли бачать, що подужають, нападуть, — шукай потім вітра в полі... Ну, й не важиться ніхто осаджуватись тут...

Коли почало смеркати, наїхали знов на невеличку степову річку й зупинилися. З козацьких розмов Павло довідавався, що це Базавлук, що тепер їхатимуть понад цею річкою до самої Січі, цебто до того місця, де вона вливається в Дніпро, й що вони будуть там завтра над вечір, якщо не трапиться в дорозі ніякої пригоди.

Розкульбачили коней, напоїли, спутали й пустили пастись. Самі повечеряли, чим Бог післав, позапалювали люлечки й почали вмощуватись кожен коло свого сідла на ніч. Осавула призначив вартову чергу до коней. Павлові припала друга черга.

— Та пильнуйте, дітки, цим разом не тільки коней, а й позад кіньми пантруйте, — промовив, позіхаючи, христячись та вкладаючись, старий. Далі додав, уклавшись: — Щось мені в траві ніби показалося... А може то сайгаки або тарпани подекуди траву потолочили злегка... Ну, та бережного й Бог береже... Добраніч, дітки!...

Останні слова означали — вкладайтеся, не гайтеся. Братчики добре знали свого старого ватага, тому не чекали, поки хтось удруге нагадає, що час спати, погасили люльки, перехрестилися й повкладались. Та й утома давалася в знаки...

Не зважаючи на невигідну козацьку постіль, Павло за хвильку заснув, як убитий. Насилу прокинувся від чийогось торсання.

— На варту, — буркнув у темряві братчик і почав торсати сусіда.

Побудивши кого треба було, повів кожного на його місце. Павлові припало вартувати аж геть-геть від річки, де спадисте надбережжя вирівнювалося й переходило в бурянистий степ. Ніч була хоч і зоряна, але темнісінька, та ще й пронизана легким туманом із річки. Запорозьке око і в темряві бачить, але Павлові була первина отак ніч зоріти на варті. Не так бачив він, як чув, що коні пасуться ось тут перед ним, хрумають свіжу соковиту траву й відпирхуються злегка. Озирнувся довкола — хоч в око стріль.

— „Від кого, власне, стерегти коней? — думав він, тримаючи в руках мушкета, що його, відходячи з стійки, ткнув йому в руки попередник, — від вовків чи що? чи просто, щоб не розбіглись?... Мабуть, і те й друге...

Скинув мушкета на плече й став походжати в темряві сюди й туди, дослухаючись до шепотів ночі. І дивна річ, за ввесь час, як виїхав із дому, вперше огорнуло душу його безпорадне, холодне, як осіння мряка, почування такої самотности, що хотілося з усієї сили кричати кудись у ніч, пігнати чорною пустелею степу своє розпучливе пробі.

— „Пху, лиха година! — буркнув, ухопившися рукою за груди, — що зо мною?... Боюсь чи що?..."

Серце билося часто й сильно, ніби хотіло пробити груди й видертись на волю, а до того ще й тяжко нило. Здригнувся, як від холоду, й знову заходив по траві з мушкетом.

— „На бісового батька мушкет цей, — чомусь спало на думку Павлові, — коли я не знаю навіть, як із нього стріляти?...

(Дальше буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЯК ВОНИ УДЕРЖУЮТЬСЯ?

Недавно тому вийшла англійською мовою книжка під наголовком: Американські симфонічні орхестри й як вони удержуються.

Автори виходять зо заложення що Америці треба симфонічних орхестр, але цим вони не вдоволяються. Вони показують, як ці орхестри удержуються та чого їм треба для доброго існування і для сповнювання свого завдання коло піднесення американської музичної культури.

Чи не замітна лекція, як треба відноситися до всяких культурних потреб? Не досить сказати; треба книжки, ґазети, образів, опер, тощо. Треба рівночасно сказати: як мають удержуватися автори, ґазетярі, малярі композитори, співаки, тощо.

ПОГОДА.

Воєнний знавець „Ню Йорк Таймсу" Генсон В. Болдвин пише статтю про вплив погоди на війну.

Коли згадати погоду, то на перший мент приходить нам на думку рільник. Та по кращій застанові ми можемо найти багато фахів, що в великій мірі залежать від погоди. Кравці й кушнірі дали би великі гроші, якби могли знати наперед, яка буде погода в даному сезоні. І залізничі підприємства, що вживають електрики як потягової сили, теж слідкують докладно за погодою. І моряки теж.

Тепер жовніри й ґенерали. Як каже Болдвин, погода нераз перехилила битву. Така вона важна для жовнірів, що вони часто вживаютя аж штучної погоди. Бож щось інше є димова заслона корабля, як не штучна мрака?

ЯКОЇ НАЦІЇ?

Чотирнацять американських церковних провідників видало заклик до американців молитися 29. вересня в своїх церквах за Анґлію.

Покликуються в своїм заклику на спільність культури американців і анґлійців.

То добре, що американці й анґлійці підносять спільність своєї культури, але пощо тут Бога мішати? Чейже Він не анґлійської культури.

НЕБЕЗПЕЧНА ПРОПАҐАНДА.

Показують в Америці тепер фільму „Ремпартс ві воч". За наміром творців фільми має це бути протинацістична пропаґанда. Як частину фільми взято одну німецьку фільму, перепачковану з Німеччини.

Як замітили ґазетярі, в Ню Йорку вона зробила справді протинацістичне враження. Та в Гарисбурґу, в Пенсилвенії, глядачі виходили з неї з настроями за націстів, себто противними до тих настроїв, які мали на мені творці. Через те знайшлися навіть люди, які домагаються заборони фільми як націстичної пропаґанди.

Замітна пригадка, як химерна це справа пропаґанда.

ЩОЖ ЦЕ МАЄ З АМЕРИКАНІЗМОМ?

У готелі Комодор у Ню Йорку зібрався оноді так званий „американський польський памятковий комітет", що поклав собі за ціль зібрати 60,000 долярів, щоби задержати навсе в Америці польський павільон на нюйорській Світовій Виставі й памятник короля Ягайла.

Цікаво було би знати, що спільного з Америкою має польський король, котрий представляє собою втілення так званої ягайлонської ідеї, себто ідеї імперіялістичної Польщі, котра все робила колотнечу між поляками, з одного боку, та українцями, литовцями й білорусинами, з другого?

ХТО ВІН ТАКИЙ?

Про почування українців до того короля відай ніщо не свідчить так вимовно, як той процес за образу чести, що його вивів один селянин з околиці галицького містечка Городка, котрий поляки називають Ягайлонським Городком.

Позовник довго не хотів сказати, як його пізваний назвав. Нарешті суддя питається його гнівно:

„Якжеж він вас назвав? Ви мусите сказати, бо накше я не можу справи розсудити. Ну, як?

Позовник зробив вид людини, припертої до стіни. „Та — він — назвав мене — Воґело".

„Воґело?" питається суддя. А що це таке воґело?"

„Таж це той бовван, що стоїть там на вулиці".

Він показав на памятник короля Ягайла, котрий поляки виставили в Городку.

ОЧЕВИДНО.

Італійська спортова ґазета „Літоріяле" каже, що гра, звана ґолф, не є шкотляндського походження, а італійського.

Мовляв, в ґолфа грали ще в старинній Етрурії й Умбрії та що він щойно звідти поширився до Анґлії.

Очевидно, від коли Мусоліні відкрив, що відомий німецький парадний марш це властиво старинний римський марш, „пасо романо", ніхто вже не має відваги противитися італійцям, хочби вони собі приписали винахід стрільного пороху й відкриття західного бігуна.

МАДЯРСЬКІ ЖОРСТОКОСТИ.

Румунський уряд урядово обвинувачує мадярських жовнірів і цивілів за жорстокість супроти румунських селян.

Мусимо вірити: як уже йде справа за жорстокість, то й мадяри й румуни на ній добре розуміються.

Лишень один заміт: Чи порадно кітлові називати горщок закурілим від диму?

ТРЕБА ЗАВЕСТИ ПОРЯДОК.

З Берліна приходить заперечення польської вістки, що, мовляв, бувшого посадника Варшави, Стефана Старжинського, німці розстріляли у концентраційнім таборі у Дахав. Каже німецьке урядове пресове бюро, що вістка неправдива.

Припустім, що заперечення правдиве. Але на стількиж у такому випадку є правди в давнішій польській вістці, що Старжинський поповнив самогубство?

Як видно, справа дуже замотана. Вона рішучо повинна бути випростована. Поляки повинні казати: в люті за геройську оборону Варшави німці довели посадника Старшинського до самогубства, а як і того їм було мало, взяли його й розстріляли. А німці повинні сказати: Вістка про розстріл Старжинського німцями сильно переборщена. Німці його не потребували розстрілювати, то він ще давніше поповнив самогубство і нині знаходиться цілий у таборі в Дахав.

Правда, не всі повірять у такі заяви, але пощо тим журитися: хто не повірить у німецькі донесення, німці можуть назвати польським наймитом, а хто не повірить у польські, поляки можуть назвати його німецьким.

УКРАЇНА, ПОЛЬЩА І МИРОВІ ДОГОВОРИ

(Доклад, виголошений на Конґресі Американських Українців, у Вашинґтоні, дня 24. травня 1940).

(1)

Вступ.

Будівничі Америки не тільки вірили в свободу, справедливість, рівність і демократію. Вони пристосовували ціле своє життя до тих ідей. Вони за ті ідеї боролися, а коли заходила потреба, то за них і життя своє віддавали.

Таке вичитуємо в книжці „Що розуміти під Америкою?" написаній проф. А. Миклдженом ("What Does America Mean?" By Alexander Meiklejohn, New York, 1935). А хоч в теперішніх часах часами виглядає на таке, що дехто в Америці ті ідеї викривляє, то проте, каже проф. Миклджен: „Я сумніваюся, чи колинебудь в історії світа були денебудь домагання справедливости й інтелектуальної чесноти так сильно людьми відчуті, як вони є сьогодня відчувані в Америці".

А ще далі каже проф. Миклджен таке: „Наша держава, то не така собі річ, яку можемо забрати для себе і при собі задержати. Вона означає нагоду, зобовязання, перебрання місії. Найважніше її завдання: робити чоловікоів і жі нок віл робити чоловіків і жінок, вільними".

Виходячи з ось такого заложення і такого високого розуміння нашої держави, зійшлися ми, громадяни і громадянки, в нашій столиці, в Вашинґтоні, щоб порадитись, як допомогти чоловікам і жінкам тої України, звідки походять наші родичі, чи звідки ми самі походимо, щоб і вони стали вільними людьми. Бо так є ще далі, як писав великий французький історик Шарль Сеньоб, що український нарід є „найбільш гнетеним з усіх народів".

Я маю говорити тільки про один гнет. Той, якого зазнавав український нарід з боку Польщі. Та дехто міг би завважити, що Польща вже не панує над міліонами українського народу, як це було до минулого року, бо сама в неволі. Тому нема властиво потреби про ці речі говорити. І ми не говорилиб хочби тому, що не хотілиб викликувати враження, що хочемо шкодити польським заходам біля відбудови польської держави чи прибивати ті симпатії, які мають американці для терпінь польського народу. Зазначуємо виразно, що ми не бажаємо польському народові нещастя і неволі. Але так, як ми заявлялись в Америці тому 20 років, так знову заявляємось і тепер проти того, щоб польська держава була відбудовувана, і то ще при допомозі Америки, коштом українських земель і з великою кривдою для міліонів українського народу. А так було. До того самого прямує і новий польський уряд, бо працює серед демократичних держав дипльоматично й пропаґандивно в тому напрямі, щоб до нової Польщі були знову прилучені західньо-українські землі.

Ґеній України, Тарас Шевченко, писав, що як Польща падала, то й своїм упадком добивала Україну. На місце польської влади, приходила на українські землі друга чужа влада. Так було в минулому. І таке знову повторилось. Отже розвал Польщі не є в інтересі України. Україна хоче тільки того, щоб Польща уже раз зрозуміла що в її відносинах до України мусять наступити основні зміни, оперті на американських принципах, зокрема на американській засаді про самовизначення народів, що її проголошено минулої світової війни. Якби Польща була це зрозуміла давніше то цілком певно виглядав би сьогодня схід Европи інакше. Колиб Польща не була пішла в 1918 році війною проти відродившоїся тоді Західньо-Української Народньої Республики, і колиб по довгій боротьбі не була повалила цеї держави при аліянтській допомозі, то дуже можливо, що булиб сьогодня вільними, як Україна так і Польща. Ось тому, як в інтересі України так і самої Польщі, як теж в інтересі світового замирення, хочемо вияснити на американському ґрунті дещо такого, з чого можна буде зрозуміти властиву суть українсько-польського історичного конфлікту.

Польща на схід наступала, на заході уступала.

Уже тому тисячу літ наступала Польща на західньо-українські землі. Історія записує, що київський князь Володимир Великий уже 981 року пішов походом відбивати ті землі враз з такими містами як Перемишль і Червень.

Та для розуміння теперішніх подій, як теж таких проблем, що звязані з Данціґом і Поморям, пригадаємо, що польський король Конрад Мазовецкі в 1228 р. висилав свої війська на схід, на українські землі, Галичину і Волинь, а рівночасно запрошував хрестоносців, себто німців, щоб осідали на польському Поморю. І це треба пригадати, що, як пише польський історик д-р А. Левіцкі, коли польський король Казимир загарбав в 1340 році Львів і галицьку землю, то зараз розпочав кольонізацію тих українських земель польськими осадниками, і, як каже цей історик, уже „...за Казимира появилось там багато нових польських осад, як міських, так і сільських". Цього року минає якраз повних 600 років від цеї, такої важної для українського народу події. Бо від неї, себто від 1340 р., не було на карті Европи західньо-української держави аж до 1918 року. І за той довгий час, цілими століттями, витрачувала Польща свої сили, щоб вдержатись на тім сході, на загарбаних західньо-українських землях, вдержуючись на них ри помочі терору, кольонізації й польонізації провідної верстви українського народу. Витрачуючи на це всю свою енерґію, занедбувала вона небезпеку, що їй грозила зо заходу, зо сторони ґерманських племен. А також не доцінювала й другої небезпеки, що їй грозила з боку Росії, виходячи з розумовання, що між Польщею і Росією є такі великі простори українських земель, що ними буде можна у конечній потребі поділитись з Росією в такий спосіб, що будуть вдоволені обидві сторони. Значить найважніше: не допускати до того, щоб на українських землях закріпилась справжня українська влада. Ось це було завжди головною ціллю польської політики на сході Европи. Це й остаточно завалило давню Польщу, бо та політика охороняла виключно тільки інтереси шляхотської кляси, себто тих численних князів і ґрафів, що їм польський король роздавав щедрою рукою великанські простори землі на сході. Була це земля, що її обробляли українські селяни як вільні люди, яких потім польська шляхта затягала силою у підданство, щоб таким чином тягнути зо землі більші зиски. Це й було причиною численних селянських бунтів в Україні й славних козацьких воєн за свободу і волю, бо ідеалом українських людей було бути козаками, себто вільними людьми. Ось ті козацькі війни, зокрема ті, що були ведені під проводом великого гетьмана України Богдана Хмельницького, потрясли Польщею в цілій основі. Програми Польщі вказували наглядно, що її панування над українськими землями скінчилось. Та польська шляхта не давала за проґрану. І так тим ослаблювала Польщу, що вона вкінці зникла з карти Европи наслідком трьох розборів з 1772, 1793 і 1795 років. З цього розвалу скористала найбільше Росія. Вона не тільки забрала найбільше дійсно польської землі, але використала це ще на те, щоб ліквідувати українську владу в Україні, ослабленій численними війнами з Польщею і повстаннями проти польських землевласників-маґнатів. Москва, як відомо, зруйнувала тоді Запорозьку Січ — найбільш народоправну державну організацію в тодішній Европі, а згодом перемінила цілу Українську Козацьку Республику в звичайну російську провінцію. Ось так приблизно тому 150 років зникли польська і українська держави. Польська шляхта скоро пристосувалась до нових порядків і вірно служила царським і цісарським тронам в Росії, Прусах і Австрії, не зважаючи на те, що вони Польщу розібрали. Було це тому, бо ті чужі влади залишили шляхті надалі ті величезні лятифундії, що вона їх дістала ще від польських королів. З тих земель найбільшими і найбагатшими були українські землі.

Та надійшла перша світова війна, а з нею і вибух революції в Росії в 1917 році. Український нарід зголосив своє право на самостійне життя і 22. січня 1918 р. проголосив у Києві самостійну Українську Народню Республику, з якою 22. січня 1919 р. зєдинилась Західньо-Українська Народня Республика, що повстала 1. листопада 1918 р. на тих українських землях, що належали до австро-угорської монархії, яка розпалася.

У тому самому часі відродилась і польська держава. Але вона не задоволилась самими польськими землями. І знову пішла на схід, бажаючи мати ще й західньо-українські землі. І тому пішла війною проти народу Західньої України, що то створив свою державу виключно на своїй власній землі.

Подоптання принципу самовизначення народів: Польща іде війною проти України.

Український нарід, проголошуючи свою державу, придержувався точно тих американських засад, які проголосив від імені Злучених Держав през. Вилсон та які аліянти взяли за свої. А ті засади були такі:

„Кожна територіяльна полагода, що буде вислідом війни, має бути зроблена в інтересі й для добра того народу, що ту землю замешкує, а не має бути пристосуванням чи компромісом між ривалізуючими між собою державами, що зголошують свої права до тих земель.

„Усі добре узасаднені державницькі змагання повинні бути вповні здійснені, але в такий спосіб, щоб при тому не вносити нові, чи повтаряти, давні первні незгоди і антаґонізму, що готові згодом знову заколотити мир Европи, а заразом і світу".

Війна з якою пішла Польща в 1918 р. проти західньо-української держави була з її боку поламанням усіх тих принціпів, завдяки яким вона сама державно відродилась. Ще замітне тут і те, що коли в давніх часах того роду війни були ділом головно польської шляхти, що була в проводі, то в 1918 році премієром польської держави був Гнат Дашиньскі, польський соціялістичний провідник. І треба ще зазначити, що польське намагання загарбати українські землі було теж запереченням того, що заявив през. Вилсон, а саме, що по побіді аліянтів „має повстати незалежна Польща на тих землях, яких населення є безсумнівно польським".

А тепер дещо з історії згаданої українсько-польської війни.

Коли українська армія видержувала польські наступи, прибула до уряду З.У.Н.Р. антантська комісія, під проводом французького ґенерала Бертельмі, до якої належав і представник Злучених Держав. Вона запропонувала 28. лютого 1919 р. перемирє, але з тим, щоб відступити польській армії Львів і українські дрогобицькі нафтові терени. Це т. зв. Лінія Бертельмі. На неї уряд З.У.Н.Р. не згодився, бо пропозиція була несправедлива і противна тим принципам, що їх аліянти проголосили. Та як пізніше Українська Галицька Армія пішла в наступ і проломила польський фронт на лінії Перемишль—Львів, Найвища Рада Мирової Конференції (між іншим і з підписом през. Вилсона) звернулась до команди українських військ зо зазивом завісити зброю і зачати мирові переговори. У. Г. Армія послухала зазиву і здержала офензиву. Та цей послух польське командування використало на скріплення своїх позицій, а по скріпленню польська делеґація заявила, що вимагає наново Лінії Бертельмі. Переговори розбились. Тоді Найвища Рада Мирової Конференції утворила „Міжсоюзну Комісію для заключення перемиря між Україною і Польщею", під головством бурського ґенерала Боти. Проєкт комісії ґен. Боти був справедливіший, бо залишав по українському боці згадані нафтові терени. Мирова Делеґація З.У.Н.Р. цей проєкт приняла 13. травня 1919. Про це повідомив польський уряд у Варшаві телеґрамою з Парижа польський представник Гнат Падеревскі, зазначуючи, що Найвища Рада домагається українсько-польського замирення. Та, як це пізніше оголосив тодішній польський премієр, проф. Станислав Ґрабскі, він тої депеші польському урядові не показав, її зміст затаїв, а рівночасно зарядив офензиву проти українських військ. Проф. Ґрабскі, коли пізніше згадував за те в польській пресі, брав собі ось таке своє поступовання за вияв великого розуму і патріотизму, бо в тому часі вже прибула з Франції до Галичини армія ґен. Галера, з свіжими силами і модерними повзами. Це була та армія, що її ґен. Галер зорґанізував і виеквіпував за гроші аліянтів, а тим самим за американські гроші. Супроти цього вкінці й сама Найвища Рада дала згоду на воєнну кампанію ґен. Галера, яку їй польський уряд представив в такий спосіб, що ґен. Галер іде „на війну з большевиками".

Рішення Найвищої Ради з 25. червня 1919 р. було таке, що Польща має заняти Галичину тільки мілітарно й часово, а край має дістати повну автономію, та що населенню буде дана можність здійснити право самовизначення.

Ось таким способом дійшло до того, що У. Г. Армія мусіла по 9 місяцях у кріавій боротьбі покидати Галичину та перейти на Велику Україну, куди перейшов також і уряд Західньої України. Як відомо, вона злучилася там з армією У. Н. Р. і пішла до боротьби з большевиками, відбиваючи від них при кінці серпня 1919 р. Київ, столицю України. У тому моменті довелось українській армії стрінутись з новим ворогом: з добровольчою російською армією ґен. Денікина, що була теж виеквіпувана за аліянтські гроші й мала, як і армія ґен. Галера, іти проти большевиків. Та вона теж вважала відповідним ліквідувати спершу владу і ту армію, що тоді побивала большевиків. До цього долучилась ще одна траґедія: тиф зачав десяткувати українську армію.

(Дальше буде).

Плями з яєць є тяжко усунути, якщо відразу не поступиться, як належить. Відомо, що гаряча вода утривалює ще плями з яєць на столовім накриттю, т. є обрусах і серветках. Через те поплямлені яйцями обруси і серветки належить замочити насамперед у зимній воді. Якщо така пляма з яєць появиться на шовковій матерії, то її усувається натиранням кухонною сіллю.

НА ОБОРОНУ БРИТІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ. — Група ново-зеляндців, що щойно прибули до одного англійського порту на війну проти Німеччини.

ТРУДНОЩІ НАТУРАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ РОЗВОДИ

Справи розводів у Злучених Державах залежать від юрисдикції кожного стейту зокрема, а знова розводові закони дуже ріжняться у кожнім стейті. Двоженство є загально уважане за головну причину до розводу. Розлука це теж підстава до розводу, але як відсутність мужа чи жінки протягнеться щонайменше один рік часу. Це саме становить достаточну причину до розводу у Каліфорнії, Ілинойс, Орегон і 19 інших стейтах, а в Мишиген та Ню Джерзі розлука мусить простягнутись через два роки, в Месечусетз та Огайо три роки. В Ню Йорку розлука мусить тривати повних пять років, заки шлюб можна уневажнити. Фізичне або умове знущання, протягла недуга ума та налогове піянство, це теж між іншим причини до розводу, згідно зо законами деяких стейтів.

Суди трактують нарівні американських громадян і чужинців, котрі вносять позви на одержання розводу. Однак з досвіду видно, що розведений чужинець може стрінутись з поважними трудноrщами, як внесе петицію на одержання американського громадянства.

Наприклад, у стейті Ню Йорку, де двоженство це одинока підстава для розводу, чужинець, як обжалована сторона у розводовій розправі, не може сподіватись стати американським громадянином скорше ніж по упливі пять років по розводі, або в випадку, який був причиною до розводу. Суди вважають тих чужинців як таких, котрі не відповідають вимогам закона про бездоганний моральний характер.

В інших стейтах натуралізаційні суди таксамо точно переглядають розводові рекорди і можуть не допустити до громадянства такого чужинця, котрий дістав розвід навіть не через двоженство, а якусь іншу причину. Наприклад, федеральний суд у Пенсилвенії відкинув петицію на громадянство одного чужинця через те, що його жінка, кілька років перед тим, дістала розвід на тій підставі, що він над нею жорстоко і по варварськи знущався. Суд станув на тім становищі, що аплікант не був людиною доброго морального характеру, згідно з натуралізаційним законом. Однак йому дається нагоду поправитись і по упливі пять років внести нову аплікацію на громадянство.

Деякі розводи можна уневажнити.

Чужинець, котрий одержав буцімто леґальний розвід поза границями Злучених Держав, може часом довідатись, що натуралізаційний суд не признає такого розводу, ані того шлюбу, який взято після того часу. Для прикладу можна навести той факт, що Іміграційне і Натуралізаційне Бюро не признає важности розводу, одержаного в Мексико, якщо ніодна з розводових сторін не відповідала приписам мексиканського розводового закона щодо часу мешкання.

Буває так, що деколи навіть розводи, одержані в американськім стейті можуть бути поставлені під знак питання. Наприклад, розвід одержаний у місцевости Рено може бути відкинений судами як неважний, коли сторона, що дістала розвід, не може доказати, що замешкувала у стейті Невада приписаний законом протяг часу.

Розвід не касує громадянських прав.

Громадянські права, набуті перед одержанням розводу, вважаються за такі, котрі не можна ніяким розводом уневажнити. Таким чином, коли жінка чужинецького роду набула американське громадянство через одруження з американським громадянином перед днем 22. вересня 1922 року, а потім розвелась, то проте не тратить американського громадянства. У більшости натуралізаційних округів так водиться, що чужинка, дружина американського громадянина, хоч розведеться, то проте має надальше право дістати другі американські папери без вибирання перших паперів, так само, якби не була розведена.

Загальна Рада — ФЛІС.

ЩЕ ЙОМУ МАЛО ВІЙНИ. — Американець Гаролд Дал, котрого недавно випущено з Еспанії, де він воював з льоялістичними військами, зголосився до канадійського летничого корпусу на війну проти Німеччини.

РЕЄСТРАЦІЯ НОВИХ СОВЕТСЬКИХ ГРОМАДЯН В АМЕРИЦІ

ВАШИНҐТОН. — Советська амбасада видала заклик до бувших громадян Литви, Латвії й Естонії, щоб вони зареєструвалися як советські громадяни в советській амбасаді в Вашинґтоні або в советських консулятах в Ню Йорку, в Сан Френсиско та Лос Анджелес. Всі, що були поза границями згаданих держав у часі їх заняття советськими військами, мають прислати своє зголошення до згаданих советських представництв почтою або мають зголоситися особисто перед днем 2 листопаду. На підставі рішення президії Найвищої Ради Советів бувші громадяни згаданих держав і навіть ті, що належали до так званих меншин у вище згаданих державах, стають тепер автоматично громадянами Советів.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 10. вересня 1940. помер в Амстронг Кавнті Госпітал У Форд Сіти, Па., по недовгій недузі на жолудок оден з найстарших членів Тов. Зап. Січи, від. 63. У. Н. Союзу

СЕМЕН БАЛЬ (старший)

Родився 1877. року в Завадці Римановській. До У. Н. Союзу вступив в 1902. році. Був першим секретарем 63. відділу. Інтересувався Союзом, як також і іншими українськими справами до останньої хвилі свого життя.

Полишив жену Анастазію, сина Гавриїла і троє онуків: Семена, Володимира і Анну, котрі всі є членами У. Н. Союзу.

Похорон відбувся в суботу, 14. вересня, з дому жалоби на український цвинтар.

Нехай ця земля буде Йому легкою!

М. Личак.

ВІДНАЙШЛИ КОЛИШНЮ ПІДБІГУНОВУ ЦИВІЛІЗАЦІЮ

НЮ ЙОРК. — Д-р Фроліх Рейні, професор університету Аляски, перевів на доручення Американського Музею Природничої Історії розкопки одної місцевости на Алясці 100 миль повище підбігунового колеса. Розкопки дали несподіваний вислід. Знайдено досі 23 доми, які вказують, що там цвила якась цивілізація, подібна до мікенської у стариннній Греції, перед більше ніж 1,000 роками. Мешканці не належали до ескімосів, але до якоїсь іншої раси. Місто щезло під ударом північного моря.

ТАКСІВКА ДЛЯ ПЕРЕВОЗУ БОМБ

НЮАРК. — Міські нюарські власти замовили собі спеціяльну таксівку, яка матиме за завдання перевозити ріжні підложені бомби, чи пекольні машини, в безпечне місце. Ця таксівка буде опанцерована і колиб бомба трісла в ній, ні шоферові ні найближчому окруженню нічого не зробить.

Наші діти.

— Мамо, я приніс тобі муху, зроби мені з неї слоня.

— Не можу цього зробити, — дитино.

— А батько говорить, що ти все це робиш.

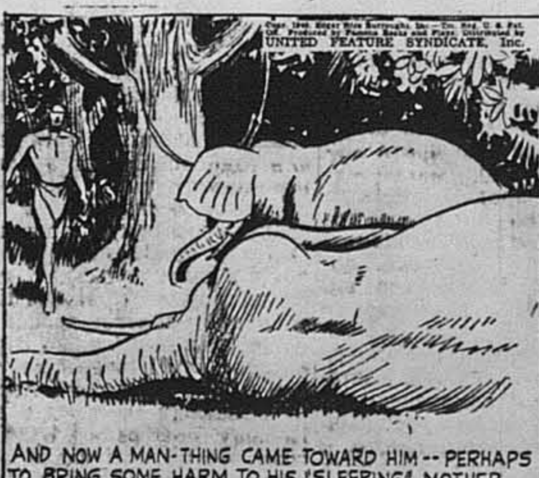
ТАРЗАН, ч. 111. Молодий слон.

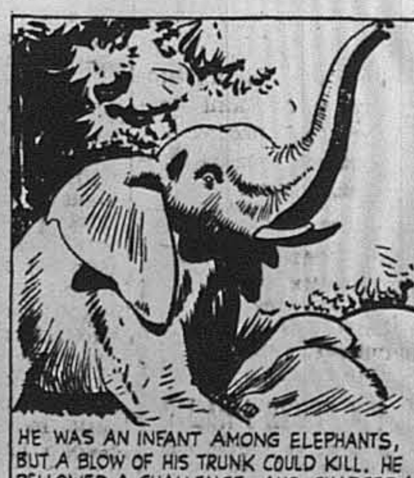
Тарзан перейшов поглядом жертви напасників, що пошукували за слоневою кістю, тай доглянув дитину - слона, що ревів з перестраху.

Збентежений малий слон штовхав свою маму, дивуючися, чому вона так спокійно лежить.

Аж тут підходить до нього людина... може на те, щоб наробити пакости його „сплячій" матері.

Він був немовлятем поміж слонами, одначе один удар його труби міг убити. Він рикнув визиваючо й кинувся на противника.